

Сіордія Л.З.

Донецький державний університет внутрішніх справ, здобувачка 2 курсу ОР «Бакалавр» за спеціальністю «Право»

Одинцова О.В.

Донецький державний університет внутрішніх справ, доцент кафедри державно-правових дисциплін та публічного управління, к.ю.н., доцент

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне військове вторгнення РФ в Україну створило безпрецедентні виклики для правової системи держави, зокрема в частині боротьби зі злочинністю. Одним із найпоширеніших видів кримінальних правопорушень в умовах війни залишаються злочини проти власності – крадіжки, грабежі, розбої, шахрайство. Воєнний стан не лише створює сприятливі умови для їх вчинення, а й ускладнює їх виявлення та розслідування.

Крім того, через законодавчі зміни актуальною постає проблема справедливої кримінально-правової оцінки, а отже, і можливих кримінально-правових наслідків наступних діянь: крадіжки (ч. 4 ст. 185 КК України), грабежі (ч. 4 ст. 186 КК України), розбої (ч. 4 ст. 187 КК України), вимагання (ч. 4 ст. 189 КК України), привласнення, розтрата або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем (ч. 4 ст. 191 КК України) з одного боку, та шахрайства (ч. 3 ст. 190 КК України) – з іншого [1].

Законодавчі зміни, внесені Законом України від 3 березня 2022 року № 2117-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство» (далі – Закон України № 2117-IX), значно вплинули на кваліфікацію крадіжок, грабежів, розбоїв, вимагань, привласнень, розтрат або заволодіння майном шляхом зловживання службовим станови-

цем, що вчиняються на території України з 7 березня 2022 року, оскільки відповідні норми було доповнено кваліфікуючою ознакою «в умовах воєнного або надзвичайного стану» [2].

Закон України від 13 липня 2023 року № 3233-IX «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо усунення суперечностей у караності кримінальних правопорушень» (далі – Закон України № 3233-IX) доповнив ч. 3 ст. 190 КК України кваліфікуючою ознакою «в умовах воєнного або надзвичайного стану» [3].

Буквальне тлумачення формулювання «в умовах воєнного стану» означає, що відповідне посягання проти власності, вчинене під час дії воєнного стану, автоматично підпадає під ознаки ч. 4 ст. 185, 186, 187, 189, 191, ч. 3 ст. 190 КК України, навіть якщо винна особа не використала обстановку війни для досягнення злочинної мети.

Усі вчинені з 07 березня 2022 року грабежі, розбої та вимагання підлягають кваліфікації як тяжкі злочини за частиною четвертою відповідних статей КК України за ознакою «вчинені в умовах воєнного стану» незалежно від розміру заподіяної шкоди. У період часу з 07 березня 2022 року до 09 серпня 2024 року всі крадіжки майна, а також факти привласнення, розтрата або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем вартістю від 0,2 до 250 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що вчинялись на території України мали кваліфікуватись відповідно за ч. 4 ст. 185 чи ч. 4 ст. 191 КК України. З 09 серпня 2024 року, тобто з дня, коли набув чинності Закон України від 18.07.2024 року № 3886-IX «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та деяких інших законів України щодо посилення відповідальності за дрібне викрадення чужого майна та врегулювання деяких інших питань діяльності правоохоронних органів», за ч. 4 ст. 185 чи ч. 4 ст. 191 КК України мають кваліфікуватись як аналогічні посягання щодо майна вартістю від 2 до 250 неоподаткованих мінімумів доходів громадян [4].

На відміну від ч. 4 ст. 185, 186, 187, 189, 191 КК України, ключовою особливістю ч. 3 ст. 190 КК України є те, що вчинення шахрайства в умовах воєнного стану інкримінується лише за тієї

умови, що потерпілому завдано щонайменше значну шкоду. На підставі роз'яснення Національної поліції України від 20.10.2023 № 7222/109/24/31-2023 практика застосування ст. 190 КК України йде таким шляхом, що обидві наявні у ч. 3 ст. 190 КК України кваліфікуючі ознаки (вчинення шахрайства в умовах воєнного стану; завдання значної шкоди) розглядаються як взаємопов'язані і невід'ємні. При цьому, головною є умова заподіяння потерпілому значної шкоди. Учинення шахрайства в умовах воєнного стану є додатковою умовою [5]. Тобто, навіть якщо шахрай скористався умовами воєнного стану для вчинення кримінального правопорушення, але завдані збитки не перевищують 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, дії особи кваліфікуватимуться за ч. 1 ст. 190 КК України як проступок.

Наведемо типовий приклад. У травні-червні 2024 року громадянин ОСОБА_3 створив фейкове оголошення у Facebook під вигаданим ім'ям про збір коштів для військових ЗСУ, маючи умисел на заволодіння грошовими коштами. Він вказав рахунок картки, відкритий на своє ім'я, але не мав наміру передавати жодного обладнання. Таким чином, винний шляхом обману заволодів коштами щонайменше 13 громадян, які перерахували йому від 490 до 750 грн кожен, загалом — 6 220 грн. Дії останнього було кваліфіковано за ч. 1 ст. 190 КК України, навіть при тому що він використав воєнний стан для вчинення описаного правопорушення [6].

Таким чином, описані законодавчі новели створили суперечливий підхід до юридичної оцінки однорідних посягань проти власності. Вважаємо за доцільне запровадити єдиний підхід: щоб ураховувався розмір шкоди, завданий потерпілому, не лише при шахрайствах, але й за крадіжками, грабежами тощо, тобто, щоб за всіма посяганнями проти власності, про які йде мова, інкримінувалась кваліфікуюча ознака «в умовах воєнного або надзвичайного стану» за умови завдання цим кримінальним правопорушенням значної шкоди. Це розвантажило б правоохоронну та судову систему і дозволило б їй зосередитись на найбільш суспільно небезпечних посяганнях. Такий підхід усунув би існуючі нині суперечності і передбачав би більш гуманну та справедливу систему заходів кримінально-правового впливу щодо осіб, які вчиняють крадіжки, шахрайства та інші однорідні посягання проти влас-

ності з урахуванням характеристик зазначених осіб та обставин вчинення цих злочинів.

1. *Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 06.04.2025 року).*
2. *Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство: Закон України від 03.03.2022 № 2117-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-20#Text> (дата звернення: 06.04.2025 року).*
3. *Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексу України щодо усунення суперечностей у караності кримінальних правопорушень Закон України від 13.07.2023 № 3233-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3233-20#Text> (дата звернення: 06.04.2025 року).*
4. *Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та деяких інших законів України щодо посилення відповідальності за дрібне викрадення чужого [...] Закон України від 18.07.2024 № 3886-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3886-20#Text> (дата звернення: 06.04.2025 року).*
5. *Роз'яснення щодо кваліфікації окремих видів кримінальних правопорушень від 20.10.2023 № 7222/109/24/31-2023 / Національна поліція України.*
6. *Вирок Красноградського районного суду Харківської області від 30 вересня 2024 року у справі № 626/3480/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121977439>*

Тарнавчик Т.Ю.

Львівський державний університет внутрішніх справ, здобувач 3 курсу ОР «бакалавр» за спеціальністю «Право»

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ПІДКУПУ ВИБОРЦЯ, УЧАСНИКА РЕФЕРЕНДУМУ, ЧЛЕНА ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ АБО КОМІСІЇ З РЕФЕРЕНДУМУ

Забезпечення конституційних прав громадян на вільне волевиявлення під час виборів та референдумів є одним з пріоритетних напрямів правової політики України. А підкуп виборця, учасника референдуму чи члена виборчої комісії ставить серйозну загрозу демократичним інститутам держави, оскільки спотворює справжню волю громадян та підриває легітимність виборчої системи.

За даними Офісу Генерального прокурора, за останні десять років в Україні обліковано 220 кримінальних правопорушень,